

U tří typů dívek jsou vůdčími hodnotami allocentrické hodnoty: jejich preference je typická pro 60% dívčí populace. Jsou preferovány s hodnotami emocionálními, emocionálními a estetickými, a s hodnotami sociocentrickými a sebezdokonalováním.

Úspěch je hodnotou pouze pro dva typy dívčí populace, které tvoří čtvrtinu souboru. Je preferován s hodnotami intelektuálními a sebezdokonalením, kdežto u druhého s hodnotami emocionálními a estetickými.

Pro poslední dívčí typ je typická preference materiálních hodnot a pohodlí.

Hodnotové typy hochů a dívek nejsou shodné. Navíc se jednotlivé typy od sebe velmi odlišují. Tato nehomogenita preference jednotlivých hodnot má především praktické důsledky.

Jestliže charakterizujeme hodnotovou orientaci mládeže globálně, profilem průměrných preferencí jednotlivých hodnot, může nastat skutečnost, že tento hodnotový profil neodpovídá hodnotovému profilu žádné skupiny. Jakékoliv závěry o hodnotové preferenci mládeže jsou pak neplatné a z nich vyplývající opatření jsou neúčinná.

Profesionálno-etická složka v přípravě budoucích učitelův

Mária Gondová

Cieľom výskumu bolo zistiť úroveň a zastúpenie profesionálno-etickej zložky v príprave budúcích učiteľov (študentov pedagogických fakúlt, ako aj učiteľov v praxi — základných škôl). Teoretické východiská boli publikované v minulom čísle. V empirickom výskume sme sa zamerali na tieto oblasti:

1. Pedagogicko-psychologická príprava žiakov strednej školy na voľbu učiteľského povolania.
2. Osobnostné, profesionálno-pedagogické vlastnosti a schopnosti učiteľa.
3. Profesionálno-etické požiadavky na učiteľa v systéme jeho vzájomných vzťahov v pedagogickom procese.
4. Obsah, formy a metódy profesionálno-etickej prípravy študentov v systéme vysokoškolského pedagogického vzdelávania.
5. Profesionálno-pedagogická zameranosť práce vysokej školy — najdôležitejší predpoklad pripravenosti budúceho učiteľa na pedagogickú činnosť.

Uvádzame časť výsledkov výskumu z oblasti osobnostných, profesionálno-pedagogických vlastností a schopností učiteľa (bod 2.)

Najvyššie ohodnotenie získali vlastnosti mravné (83,4%), vôľové (82,03%), pracovné (49,28%) a intelektuálne (48,21%). K formovaniu uvedených vlastností sa v značnej miere snaží prispieť aj systém a obsah vysokoškolského vzdelávania.

Ako uviedli respondenti, k rozvoju ich vlastností najviac prispievajú:

- pedagogické disciplíny (50,28%)
- psychologické disciplíny (28,47%)
- odborné špecializácie (21,25%).

Z veľkého inventára uvedených vlastností sa najčastejšie vyskytovali vo výpovediach respondentov:

— priateľskosť, pochopenia so žiakmi, múdrosť, tolerancia, systematickosť, spravodlivosť, sebaovládanie, tvorivosť, svedomitosť, zmysel pre humor, cieľavedomosť, vytrvalosť, náročnosť, citová vyrovnanosť, dôslednosť, pružnosť reagovať a prispôsobovať sa rôznym situáciám.

Za najdôležitejšie profesionálne osobitosti osobnosti učiteľa, ktoré treba formovať počas štúdia na vysokej škole, respondenti považovali:

1. osvojenie si vedomostí, ktoré majú aplikačný charakter (68,25%)
2. rozvíjanie mravných a vôľových vlastností (66,92%)
3. sformovanie vyrovnanej povahy a pevného charakteru (62,17%)
4. rozvoj poznávacej aktivity, zručností a samostatnosti (48,86%)
5. predmety zabezpečujúce všeobecný základ (pedagogika, psychológia atd.) nepodceňovať, ale ich považovať za rovnocenné s predmetmi svojho odboru (32,89%)
6. rozvoj a formovanie profesionálnych schopností — schopnosť pracovať podľa odbornosti (30,61%)
7. jednotu požiadaviek na študentov zo strany všetkých vyučujúcich (19,77%).

Všetky uvedené prvky systému výchovy a vzdelávania navzájom úzko súvisia a vo svojej jednote zabezpečujú efektívnosť pôsobenia na študentov — budúcich učiteľov.

Respondentov sme požiadali, aby uviedli, kto najviac ovplyvňuje formovanie ich osobnostných vlastností. Najväčšiu hodnotu 32,35% pripisovali im samotným, pretože sami chcú byť takými, akými má byť učiteľ. 26,47%

pripisovali učiteľom, ktorí ich učili na základnej, strednej a vysokej škole. 17,01% svojim rodičom, 8,82% svojim priateľom a spolužiakom.

Každá profesia sa odlišuje vlastnosťami, ktoré špecificky odrážajú ten alebo iný druh činnosti. Porovnávaním pedagogickej činnosti s inými profesiami, sme určili štruktúru profesionálnych vlastností, z ktorých ako dominantné vystupovali:

- láska k deťom a povolaniu (67%)
- ustavičné zdokonaľovanie pedagogických vedomostí a psychologických schopností (63%)
- erudícia a znalosť svojho predmetu (48,53%)
- všeobecná kultúrnosť a rozhladenosť (32,83%)
- spravodlivosť a náročnosť (32,43%).

Je len prirodzené, že pedagogický proces na vysokej škole treba zabezpečiť tak, aby usmerňoval formovanie uvedených vlastností a schopností.

Zistili sme, že pedagogické schopnosti respondentov najviac zvyšujú jednotlivé predmety pedagogických disciplín a pedagogických prax (46,78%).

Na otázku, ktoré profesionálne schopnosti učiteľa považujú za dôležité, respondenti uvádzali najčastejšie:

- reč a výslovnosť učiteľa (tón reči, hlasnosť, tempo, výslovnosť)
- spôsob prejavu vzťahu k deťom
- herecké danosti učiteľa (gestikulácia, mimika, zmysel pre humor)
- schopnosť rozprávať sa s deťmi rôzneho veku
- obohacovanie slovnej zásoby neustálym čítaním
- emocionálnosť reči
- pôsobenie v rozličných pedagogických situáciách
- schopnosť počúvať a počuť
- spravodlivosť a náročnosť na deti
- pedagogická pozorovacia schopnosť a pozornosť.

Uvedené okruhy naznačujú, že mnohé z nich by bolo treba zaradiť do štúdia v pedagogických, ale aj odborných disciplínach, ktoré by napomáhali osvojovaniu si pedagogickej etiky.